

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 30 жылдығына арналған «Сейфуллин оқулары – 17: «Қазіргі аграрлық ғылым: цифрлық трансформация» атты халықаралық ғылыми – тәжірибелік конференцияға материалдар = Материалы международной научно – теоретической конференции «Сейфуллинские чтения – 17: «Современная аграрная наука: цифровая трансформация», посвященной 30 – летию Независимости Республики Казахстан.- 2021.- Т.1, Ч.1 - С.375-378

ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ АУЫЛ ТҮРҒЫНДАРЫНЫҢ АРАСЫНДА ТАРАЛҒАН ҚАН АЙНАЛУ ЖҮЙЕСІ АУРУЛАРЫНЫҢ СТАТИСТИКАЛЫҚ ТАЛДАУЫ

*Мамырбеков Н. А. 4-курс студенті,
Садықанова Г. Е. б.ғ.к., доцент*

С. Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университеті, Өскемен қ.

Бүкіл әлемде қан айналым жүйесінің аурулары өлім құрылымында жетекші орындардың бірін алады. Жүрек-қан тамырлары ауруларының жиілігі және олардан болатын өлім-жітім көбіне елдің экономикалық және әлеуметтік даму деңгейіне, алғашқы профилактикалық іс-шаралардың жай-күйіне және алғашқы медициналық-санитарлық көмек жұмысына, сонымен қатар, әрине, жіті қан тамырлары апаттарымен ауыратын науқастарда болатын барлық кезеңдеріне арналған қолданыстағы көмек көрсету жүйесіне, осы жүйені қалыптастыруға елде және әр аймақта материалдық пен ұйымдастырушылық салымдар дәрежесіне тәуелді[1].

Еуропалық Одақ елдері, Орталық және Шығыс Еуропа мен Орталық Азия аймақтары арасында қан айналымы жүйесі ауруларынан болатын өлім-жітім көрсеткіші бойынша Қазақстан бірінші орында тұр. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының (ДДҰ) мәліметтеріне сәйкес, Қазақстан Республикасы қан айналымы жүйесінің (ҚЖА) аурулары салдарынан өлім-жітімнің стандартталған деңгейі Еуропалық аймақ елдерімен салыстырғанда екі есе жоғары[2].

Шығыс Қазақстанның үлесі Қазақстанда жасалған қан айналу жүйесі аурулары жайлы статистикалық көрсеткіште аз емес. Соңғы жылдары Шығыс Қазақстан қан айналу жүйесі аурулары көрсеткішінде алдыңғы қатарда орныққан.

2016 жылы Шығыс Қазақстан ауыл тұрғындарының деңгейі 2941,1 құрады. Бұл басқа облыстармен салыстырғанда біршама жоғары, тіпті, мұндай көрсеткішімен бірінші орынға шықты. Ал әйелдер қауымы жағынан бірінші орынды иеленбесе де, алдыңғы қатарды тұрды. Оның үлесі 3343,9 болды. Жас ерекшеліктері жағына келер болсақ, 18 жастан асқан тұрғындардың үлесі 3925,8 тең болды. Кейбір облыстарда төмен болғанымен, деңгейі жоғары. 15-17 жас тұрғындарының үлесі 1644,5, ал 0-14 жас аралығы 131,5 құрады.

2017 жылы жағдай өзгермеді, керісінше, ушығып кетті. Осы жылы қан айналу жүйесі аурулары науқастарының деңгейі 3330,5 дейін көтерілді.

Әйелдер арасында таралған бұл дерттің үлесі 3695,8 көтерілді. 18 жастан асқан тұрғындардың үлесі 4435,9 дейін көбейіп, бүкіл Қазақстанда осы санат бойынша бірінші орында тұрды. Ендігі 0-14 жас аралығын айтсақ, үлесі 184,7 жетті (1-кесте).

	Қан айналу жүйесі аурулары									
	Барлығы		Олардың ішінде әйелдер		18&		15-17		0-14	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
ҚР	2408,0	2406,8	2765,5	2732,8	3494,7	3514,7	1023,3	1163,6	187,4	163,2
Ақмола	1872,6	1834,5	2376,7	2497,2	2393,3	2342,2	1662,3	1926,2	253,6	225,3
Ақтөбе	1940,7	2045,0	2050,3	2145,0	2741,2	2919,5	348,1	437,5	213,6	171,4
Алматы	2774,0	2644,8	3273,1	3097,3	4024,4	3862,1	825,1	1139,7	208,1	190,9
Атырау	1734,8	1800,4	1796,3	1856,2	2651,7	2756,5	511,1	588,2	62,1	78,6
БҚО	2563,0	2577,2	2881,6	2883,9	3496,0	3528,9	1030,5	1031,7	228,1	217,0
Жамбыл	2792,9	2700,6	3304,2	3116,0	4293,8	4193,8	1091,5	1623,3	254,4	130,3
Қарағанды	1773,2	1890,0	2093,2	2159,6	2400,0	2608,0	504,1	384,6	215,1	118,1
Қостанай	2108,1	2257,3	2348,4	2370,5	2667,2	2869,8	1230,3	1290,1	218,4	178,3
Қызылорда	2661,9	2854,3	3201,8	3455,4	4108,7	4373,1	971,7	1531,4	98,3	118,2
Маңғыстау	1065,4	978,1	1116,5	980,6	1695,3	1562,7	436,6	406,3	65,7	59,2
ОҚО	2374,1	2258,2	2644,2	2489,3	3871,4	3706,5	1092,9	941,5	138,7	124,8
Павлодар	2184,6	2435,8	2381,6	2600,0	2789,0	3156,7	2211,8	1917,6	381,5	414,7
СҚО	2922,8	3029,9	3387,7	3592,8	3725,8	3889,0	915,4	1031,0	530,0	468,1
ШҚО	2941,1	3330,5	3343,9	3695,8	3925,8	4435,9	1644,5	2154,6	131,5	184,7

1-кесте. 2016-2017 ж. қан айналу жүйесі аурулары. Ауыл халқы.

2018 жылы алдыңғы жылға қарағанда едәуір төменірек болды. Алайда, бірінші орыннан түспеді. Осы жылы Шығыс Қазақстан ауыл халқының үлесі 3294,2 жетті. Әйелдер қауымының үлесі де жоғары болып қалды, бірақ осы жолы 3636,2 құрады. Жас санатында жағдай тура солай болды. 18 жастан асқан тұрғындардың үлесі 4430,1, 15-17 жас аралығы тұрғындары 1767, 0-14 жастағылар 153,6.

2019 жылы кейбір санаттардың көрсеткіші алдыңғы жылдан біраз төмен болды. Бүкіл Шығыс Қазақстандағы ауыл тұрғындарының үлесі 3452,8

көтерілді. Дегенімен де, әйелдердің деңгейі осы жолы әжептәуір аз болды, үлесі 3525,0. Сонымен бірге, 0-14 жастағы ауыл халқының үлесі 125,3 және 15-17 жас аралығы 1416,0 құрады. Ал 18 жастан асқан тұрғындардың деңгейі 4692,0 дейін артты (2-кесте).

	Қан айналу жүйесі аурулары									
	Барлығы		Олардың ішінде әйелдер		18&		15-17		0-14	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
ҚР	2365,6	2403,5	2582,6	2603,8	3483,8	3582,2	1063,6	844,1	148,1	142,9
Ақмола	2155,7	2505,0	2921,4	2874,8	2781,9	3379,4	1872,6	666,2	263,7	116,3
Ақтөбе	2621,0	2521,7	2433,5	2474,0	3795,9	3702,8	407,4	179,1	141,5	109,1
Алматы	2381,1	2319,7	2636,5	2672,3	3494,4	3445,4	1040,5	947,1	191,7	187,4
Атырау	1952,9	2207,9	1962,7	1922,5	2998,4	3447,7	658,9	566,4	95,5	75,7
БҚО	2737,6	2823,5	2971,6	3236,4	3764,6	3899,2	992,1	771,2	228,1	261,2
Жамбыл	2519,6	2746,5	2908,8	2989,5	4008,0	4352,4	733,8	1019,6	76,0	96,7
Қарағанды	2453,6	1622,9	2586,3	1905,3	3420,2	2242,4	330,6	489,4	103,3	94,4
Қостанай	2128,8	2545,9	2221,2	2652,7	2720,5	3273,3	1055,9	865,9	135,5	129,1
Қызылорда	3004,1	2722,2	3087,3	2981,0	4593,5	4139,6	1739,1	1647,6	148,7	186,2
Маңғыстау	1264,3	1232,5	1254,5	1275,6	2057,2	2056,0	432,0	323,6	59,4	43,4
Павлодар	2477,7	2737,9	2688,1	3047,8	3282,6	3686,9	1522,7	1134,6	324,9	322,0
СҚО	2981,3	2986,5	3246,7	3208,6	3839,9	3863,4	1100,8	885,8	411,2	392,3
Түркістан	1998,8	2082,7	2169,2	2210,3	3280,9	3465,0	1048,8	652,4	102,1	109,2
ШҚО	3294,2	3452,8	3636,2	3525,0	4430,1	4692,0	1767,0	1416,0	153,6	125,3

2-кесте. 2018-2019 ж. қан айналу жүйесі аурулары. Ауыл халқы.

Бастапқыда, тыныс ағзаларының ауруларынан көз жұмған адамдардың көрсеткіші барлық берілген себептерден жоғары болды. Сол кезде оның үлесі 196,71 құрады. Қан айналу жүйесі ауруларының үлесі 144,34 болды. Ал қалғаны, мәселен, ас қорыту ағзаларының аурулары 99,16; ісіктер 103,12; жұқпалы һәм паразитарлы аурулар 6,48; жазатайым жағдайлар, жарақаттану мен уланулар 130,30 құрады.

Әйткенімен де, 2017 жылы қан айналу жүйесі ауруларының үлесі өсті және 160,11 құрады. Тыныс ағзаларының аурулары бәрінен де жоғары болғанымен, деңгейі біраз төмендеп, 170,76 құрады. Ал, қалғаны, бір қалыпты белгілі бір дәрежеден тек сәл ғана асып, не болмаса, сәл ғана азайып қалып қойды. Мысалыға, ас қорыту ағзаларының аурулары 91,81; ісіктер 103,01; жұқпалы һәм паразитарлы аурулар 6,06; жазатайым жағдайлар, жарақаттану мен уланулар 127,61 құрады.

Ендігі, 2018 жылы жағдай өзгеріп, алдыңғы қатарда тұрған тыныс ағзаларының аурулары азайып, оның орнын қан айналу жүйесі аурулары басты. Бұл жолы қан айналу жүйесі ауруларынан қайтыс болғандардың үлесі 195,62 тең болды. Ал, тыныс ағзаларының аурулары 138,10 құрап, екінші сатыға түсті. Алайда, басқа да себептер жалы бұлай айта алмаймыз. Олардың үлесі алдыңғылардан төмен. Ас қорыту ағзаларының аурулары 87,51; ісіктер 104,56; жұқпалы һәм паразитарлы аурулар 7,31; жазатайым жағдайлар, жарақаттану мен уланулар 122,36 құрады.

Сондай-ақ, 2019 жылы көрсеткіштің үлесі дәл осындай көрініс тапты. Дегенімен де, тыныс ағзаларының ауруларының деңгейі азаюын жалғастырды. Оның үлесі 113,42 жетті. Қан айналу жүйесі ауруларының деңгейі 201,86 дейін өсті. Ал қалғаны, ісіктер 104,27; жұқпалы һәм паразитарлы аурулар 4,77; жазатайым жағдайлар, жарақаттану мен уланулар 110,94 біршама ғана төмендеді. Тек, ас қорыту ағзаларының аурулары ғана 90,35 дейін артты (1-сурет).

1-сурет. Қайтыс болу себептерінің негізгі топтары бойынша 100 000 адамға шаққандағы өлім-жітім көрсеткіштері[3,4].

Осылайша, Шығыс Қазақстан облысының ауыл тұрғындары арасында тамырын жайған қан айналу аурулары жыл өткен сайын ауытқып тұрады. Дегенімен де, бұл сырқаттың үлесі артуын қаулауын тоқтатар емес. Әсіресе, қайтыс болу себептерінің ішінде қазіргі таңда негізгі орынды иеленіп отыр.

Әдебиеттер тізімі

1. Дина Хасанова: "самое важное в успешном лечении инсульта - своевременная госпитализация больного в специализированное медицинское учреждение" // Ремедиум. 2018. №9.
2. М.Г. Ноғаева, С.А. Төлеутаева Распространенность болезней системы кровообращения в Республике Казахстан // Медицина. – 2014. - №10. – Б. 13.
3. Қайдар Ә.Қ., Кеңесова А.А., Юрченко И.В. және т.б. «2017 жылда ҚР халқының денсаулығы және денсаулық сақтау ұйымдарының қызметі» / статистикалық жинақ. — ҚР денсаулық сақтау министірлігі. — Астана: 2018. – 354 б.
4. Ахметова З. Д., Жаксалыкова Г.Б., Шайхиев С.С. және т.б. «2019 жылда ҚР халқының денсаулығы және денсаулық сақтау ұйымдарының қызметі» / статистикалық жинақ. — ҚР денсаулық сақтау министірлігі. — Нұр-Сұлтан: 2020 – 324 б.